

MgA. Martina Drozd Smutná s námi začala spolupracovat ve třetím ročníku, na začátku roku 2022. Předchozí studium bylo v ateliéru malba 3 (MgA. Josef Bolf, MgA. Jakub Hošek, Nik Timková MFA). Projekt se nacházel ve fázi, kdy bylo ukončená velká část výzkumu: *“sběr dat z archivu avu, vypracovaná interpretativní analýza, zhotoveny statistiky poukazující na různé projevy znevýhodnění na základě pohlaví v průběhu studia v 90. a nultých letech na AVU”*¹ Moje pozice nové školitelky nabízela výhodu jistého odstupu, zároveň však postrádala možnost podílet se průběžně na formování podoby jednotlivých kroků. Z tohoto hlediska byla zásadní diskuse při státní doktorské zkoušce, na které výzkumnice prezentovala výše zmíněnou část práce. Diskuse otevřela témata, kterými jsme se zabývali v následných společných rozhovorech. Jednalo se o otázky ohledně anonymity příspěvků, zapojení příkladů uměleckých děl do textové části práce, způsob nakládání se získanými daty, role grafů a taky otázku jak vykreslit dobový kontext. V konzultacích jsme otevřeli několik přístupů k otázkám, jenž výzkumnice průběžně rozpracovávala a některé zapojila do finální podoby disertační práce.

Jednou z vyřčených otázek bylo i definování výzkumu výhradně v rámci média malby. Otevření analýzy i pro jiné média limitovala časová náročnost širšího výzkumu a specifika média malby. Zásadním zůstala osobní zkušenost z období studia na Akademii výtvarných umění. Otevřeně a věcně formulovanou motivaci výzkumu, považuji za dostatečně relevantní důvod omezení. Umělecký výzkum vědomě pracuje se subjektivní motivací a zároveň reflektuje její přesah do širších společenských vrstev. Klade si za cíl vzájemnou provázanost obojího prozkoumat v rámci aktuálního teoretického diskurzu. Součástí práce je i průběžná kritická sebereflexe díky níž se studované teorie aktualizují a jejich závěry se aplikují na místní kontext.

Doktorský výzkum Martiny Drozd Smutné zkoumá “institucionalizované genderové nerovnosti v oblasti umění s důrazem na médium malby a mistrovské ateliéry, ve kterých se malba na českých školách vyučuje.”² Výzkum je úzce definovaný v čase, prostoru i v médiu. Realizuje se z velké části v analýze jazyka textů, jenž diplomové práce v malířských ateliérech doprovázeli. V kontextu toho, jakou velkou nálehavost má obvykle výtvarná část diplomového projektu, zabírají všechny doprovodné texty jen zlomek pozornosti. Pozornost je soustředěna na práci praktickou, která se děje celý rok. Martina, přesto že je sama malířkou a malířství je to, v čem se jako umělkyně plně realizuje, se cíleně rozhodla věnovat primárně textům. Malba výzkum doprovází jako činnost, kde se soustředění uvolňuje, kde se obrazy vyplavují nekontrolovaně, jako místo kde si umělkyně trófu vyslovit něco, co by se jinak vyslovovalo těžko. Je to přirozená role umění. Ukazuje se však, že Martina si tuto roli malby musela vynalézt sama. To, co by mělo být hlavním výsledkem studia na výtvarné škole, se odehrálo mimo instituci. Důvěra v prostor vlastní umělecké praxe byla nabývána stejně pracně jako analýza výzkumu víc než stovky diplomních textů. Martinin výzkum čtu jako hledání slov, kterými by se dalo popsat to, co jako studentka zažila. Hledá způsob, kterým se lze o zklamání bavit objektivně a věcně. Sbírá, třídí, analyzuje. Jejím objevem je pro mně moment, kdy se hledání slov, které měly být *důkazem* změnilo na hledání slov pro *porozumění*. V textu to lze sledovat skrze stále sebevědoměji formulovaný postoj. **“Srovnáním s fotkami konkrétních děl jsem dospěla k závěru, že „ženská malba“ jako specifický malířský projev ve vzorku z daného období fakticky neexistoval. Existovala ale představa o „ženském“ způsobu malířství a přístupu žen k tvorbě, která vyvstává také z kvantitativní analýzy jazyka.”**³ Posun ve významu mezi oběma tvrzeními poukazuje na jeden z hlubokých kořenů problému. Nejde o způsob malby, ale o představu o něm. Jde o neschopnost, nebo neexistenci prostředků jak jistý způsob tvorby chápat, jak o něm mluvit. V poslední kapitole o maskulinitě se ukazuje, že nakonec nejde o to, kdo maluje, ale o jistý způsob vztahování se ke světu, který byl po dlouhou dobu utlačovaný, považovaný za méněcenný, slabý. Upozaděním se vytratila, nebo ani nikdy nevznikla terminologie, kterou o tomto způsobu vztahování se ke světu lze mluvit.

¹ Martina Drozd Smutná, Individuální studijní plán

² *tamtéž*

³ Martina Drozd Smutná, dizertace str.74

Vše co jsem k práci měla potřebu říct, snažila jsem se říct v čase, kdy bylo možné se k dané informaci aktivně vztáhnout. Teď je výzkum hotový a zároveň na svém konci otevírá možnosti pro výzkum nový. Možná i právě proto, lze říct, že úkol, který si práce vytyčila se povedlo naplnit. Finální podoba disertace má jasnou strukturu, dobře formulované východiska, cíl a metodu. Práce verbalizuje důležité téma hodnocení v rámci uměleckého vzdělávání. Je to téma, které by nikdy nemělo být ukončené. Mělo by zůstat vždy živé a otevřené pro novou reflexi. Předkládaná práce si je toho vědoma a má cennou ambici aktivně přispět do diskuzí o kultivaci uměleckého vzdělávání. Celkově práce velmi dobře naplňuje nároky, které se kladou na doktorát v oboru volné umění. Intenzivní práci, kterou mu výzkumnice věnovala, zdárně doplňuje spolupráce s pozvanými odborníci ze sociologie. Důležitou roli v rámci výzkumu sehrála konzultantka Vjera Borozan. Dle mně dostupných informací výzkumnice splnila všechny náležitosti. Práci doporučuji k přijetí a k udělení titulu Ph.D.

Můj komentář bych chtěla uzavřít slovy Martiny Drozd Smutné: *“Jakákoliv snaha o feministickou revizi daných kategorií nemůže vznikat v uzavřeném společenství jedinců identifikujících se s tou či onou skupinou osob. V závěru výzkumu se mi jeví jako jasné, že ať už máme usilovat o pozitivní rámování „ženské malby“ či její zrušení, musí se tak dít paralelně s novým pojetím maskulinity, a to se zapojením těch, kterých se nejvíce týká.”*⁴

V Praze, 21.11.2024

Pavla Sceranková

⁴ Martina Drozd Smutná, dizertace str.63